

ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಚಿಂತನೆಯ ಮೇಲೆ ಭಾರತೀಯ ಪ್ರಭಾವ-೨

□ ಡಾ. ಎಚ್. ರಾಮಚಂದ್ರಸ್ವಾಮಿ

(ಹಿಂದಿನ ಸಂಚಿಕೆಯಿಂದ ಮುಂದುವರೆದು)

ಕ್ರಿ.ಪೂ. ೩೨೭ರಲ್ಲಿ ಅಲೆಗ್ಸಾಂಡರನ ದಂಡಯಾತ್ರೆಯ ಅನಂತರ ಭಾರತೀಯ-ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಚಿಂತನೆಗಳು ಪರಸ್ಪರ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚು ಹತ್ತಿರವಾಗತೊಡಗಿದವು. ಇದಕ್ಕಿಂತ ಒಂದು ಶತಮಾನದಷ್ಟು ಮೊದಲೇ ಬೌದ್ಧಧರ್ಮ ಇಲ್ಲಿ ಬೇರೂರಿತ್ತು. ಅಲೆಗ್ಸಾಂಡರ್ ಹಿಂದೂ ಹಾಗೂ ಬೌದ್ಧ ಚಿಂತನೆಗಳೆರಡನ್ನೂ ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಶ್ರಮಿಸಿದ. ಡಯೋಜಿನಿಸ್ ಶಿಷ್ಯನಾದ ಆನ್ಸಿಕ್ರಿಟಸ್ ಎಂಬ ಗ್ರೀಕ್ ಅಧಿಕಾರಿಯನ್ನು ತಕ್ಷಶಿಲೆಯಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕಾಗಿ ನಿಯೋಜಿಸಿದ. ಭಾರತ ದಂಡಯಾತ್ರೆಯಾಗಿ ಅಲೆಗ್ಸಾಂಡರ್ ಜೊತೆಗೆ ಬಂದಿದ್ದ ಪೈರೋ ಎಂಬ ತತ್ತ್ವಜ್ಞ ಭಾರತೀಯ ಚಿಂತನೆಯನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಿದನೆಂದೂ ಅನಂತರ ಪೈರೋ-ಪೈರೋ ಇವರಿಬ್ಬರ ಚಿಂತನೆಗಳೂ ಒಗ್ಗೂಡಿದುವೆಂದೂ ಹೇಳುವರು.

ಅಲೆಗ್ಸಾಂಡರ್ ಆಕ್ರಮಣದ ಅನಂತರದ ರಾಜಕೀಯ ಅಸ್ಥಿರತೆಯಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರಗುಪ್ತನು ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಕೈವಶ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಕ್ರಮೇಣ ಇಡೀ ಹಿಂದೂಸ್ಥಾನವನ್ನೇ ತನ್ನ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನಾಗಿಸಿಕೊಂಡನು. ಗ್ರೀಕ್ ರಾಜಕುಮಾರ ಸೆಲ್ಯೂಕಸ್ ನಿಕೇಟರ್ ತನ್ನ ಮಗಳನ್ನು ಅವನಿಗೆ ಕಾಣಿಕೆ ಕೊಟ್ಟದ್ದಲ್ಲದೆ ಮೆಗಾಸ್ತನೀಸ್ ಎಂಬ ತನ್ನೊಬ್ಬ ರಾಯ ಭಾರಿಯನ್ನೂ ರಾಜಧಾನಿ ಪಾಲಿಲೀಪುತ್ರ ದಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟನು. ಅಂದಿನ ಭಾರತದ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ-ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಗತಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಉಲ್ಲೇಖಾರ್ಹವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲ್ಪಡುವ ಇವನ ಬರಹಗಳಲ್ಲಿ "ಗ್ರೀಕರ ಬೋಧನೆಗಳಿಗೂ ಇಲ್ಲಿಯವರ ಬೋಧನೆಗಳಿಗೂ ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಸಾಮ್ಯವಿದೆ" ಎಂಬ ಮಾತೂ ಇದೆ (Cambridge History of India, Vol.1, pp.419-20).

ಕ್ರಿ.ಪೂ. ೨೨೦ರಲ್ಲಿ ಮಗಧ ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನೇರಿದ ಅಶೋಕನು ಪಾಟಲೀಪುತ್ರದಲ್ಲಿ ಸಭೆಯೊಂದನ್ನು ಸೇರಿಸಿ, ಲೋಕದ ಎಲ್ಲೆಡೆಗೂ ಪ್ರಚಾರಕರನ್ನು ಕಳುಹಿಸಬೇಕೆಂದು ತೀರ್ಮಾನಿಸಿದನು. ಅಂತೆಯೇ ಬೌದ್ಧಪ್ರಚಾರಕರನ್ನು ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ದೇಶಗಳಿಗೆ, ಸಿರಿಯಾ, ಈಜಿಪ್ಟ್, ಮೆಸಿಡೋನಿಯಾ ಇತ್ಯಾದಿ ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಲಾಯಿತು. ಇವರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಆದರದಿಂದ ಬರಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಾಯಿತೆಂದು ಅಶೋಕನ ಶಾಸನಗಳಿಂದಲೇ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಭಾರತದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದ್ದ ಗ್ರೀಕರು ಭಾರತೀಯರೇ ಆಗಿಹೋದರೆಂದು

ಹೇಳಬಹುದು. ದಕ್ಷಿಣ ಗ್ಯಾಲಿಯರ್‌ನ ಬೇಸ್ಸಗರ್ ಎಂಬಲ್ಲಿ ದೊರಕಿದ ಕ್ರಿ.ಪೂ. ೧೪೦ರ ಗರುಡಗಂಭದ ಮೇಲಣ ಬ್ರಾಹ್ಮೀ ಲಿಪಿ ಹೀಗೆನ್ನುತ್ತದೆ : "ವಾಸುದೇವನ ಈ ಗರುಡಗಂಭವು ಗ್ರೀಕ್ ದೊರೆಯ ರಾಯಭಾರಿಯಾಗಿ ಬಂದು ತಕ್ಷಶಿಲೆಯಲ್ಲಿರುವ ವಿಷ್ಣು ಭಕ್ತನಾದ, ಹೀಲಿಯೋಡೋರಸ್ ಮಹಾಶಯನಿಂದ ಸ್ಥಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು." ಕ್ರಿ.ಶ. ೧ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಮಹಾಸಮರ್ಥ ಸಾಮ್ರಾಟ ಕನಿಷ್ಕನೂ ಬೌದ್ಧಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಪರಿವರ್ತಿತನಾದಮೇಲೆ ಆ ಧರ್ಮದ ವೈಭವ ಹಾಗೂ ಕಾರ್ಯವೈಖರಿಗಳು ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಎರಡನೆಯ ಹಂತಕ್ಕೆ ಏರಿದುವೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಈ ಕಾಲದ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯರ ಮತ್ತು ಭಾರತೀಯರ ನಡುವೆ ವ್ಯಾಪಾರ ಸಂಬಂಧ ಚೆನ್ನಾಗಿಯೇ ಇತ್ತು. ಈಜಿಪ್ಟ್‌ನಲ್ಲಿ ಅಲೆಗ್ಸಾಂಡರ್ ತನ್ನ ಹೆಸರಿನ ನಗರವೊಂದನ್ನು ಕಟ್ಟಿದ ಮೇಲೆ ಪೌರಸ್ತ್ಯ-ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳ ಸಂಗಮಕ್ಕೆ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅವಕಾಶವಾಯಿತು. ಯಹೂದ್ಯರು, ಸಿರಿಯನ್ನರು, ಗ್ರೀಕರು, ಭಾರತೀಯರು ಎಲ್ಲರೂ ಬಂದು ಸೇರುತ್ತಿದ್ದ "ಅಲೆಗ್ಸಾಂಡ್ರಿಯಾ"ವು ಸುಮಾರು ಒಂದು ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ವಾಣಿಜ್ಯ ಹಾಗೂ ವೈಚಾರಿಕ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳ ಕೇಂದ್ರವೆನಿಸಿತ್ತು.

ಯಾವುದೇ ಧರ್ಮದ ಮೂಲ ಹಾಗೂ ಬೆಳವಣಿಗೆಗಳ ಕುರಿತು ಇದಮಿತ್ತಂ ಎಂದು ಹೇಳುವುದು ಕಷ್ಟ. ಬಹುಶಃ ಸುವಾರ್ತೆಗಳು ರಚನೆಯಾದ ವಲಯ

ಗಳಲ್ಲಿ ಭಾರತೀಯ ಧಾರ್ಮಿಕ ಕಲ್ಪನೆಗಳ, ಪ್ರರಾಣಕಥೆಗಳ ಅರಿವು ಚೆನ್ನಾಗಿಯೇ ಇದ್ದಿತೆಂದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಯೆಹೂದಿ ಧರ್ಮವನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದರೆ ಅದರ ಹಿನ್ನೆಲೆಯ ಪ್ಯಾಲಸ್ಟೈನ್-ಸಿರಿಯಾಗಳ (ಸೆಮಿಟಿಕ್ ಅಲ್ಲದ) ಪ್ರಭಾವಗಳನ್ನೂ ಪರಿಗಣಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಕ್ರಿ.ಪೂ.೨೦೦ ರೊಳಗೇ ಪ್ಯಾಲಸ್ಟೈನ್‌ನಲ್ಲಿ ಬೌದ್ಧಧರ್ಮದ ಅವಸಾನವಾಗಿತ್ತು. ಅದರೂ ಎಸಿನರು (ವಾಸ್ತವತಾವಾದಿಗಳು), ಮ್ಯಾಂಡಿಯನರು, ನಜರೀನ್ ಪಂಥದವರು ಬೌದ್ಧ ಬೋಧೆಗಳಿಂದ ಪ್ರಭಾವಿತರಾಗಿದ್ದರು. ಜನ್ಮತಃ ಯೆಹೂದಿಗಳಾಗಿದ್ದರೂ ಎಸಿನರು ವಿವಾಹವಿಮುಖರೂ ದೇವರುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಸಮಾನವಾಗಿ ಕಾಣುವವರೂ ಆಗಿದ್ದರೆಂದು ಕ್ರಿ.ಶ. ಮೊದಲನೆಯ ಶತಮಾನದ ಅಲ್ಲಿಯ ಬರಹಗಳು ಹೇಳುತ್ತವೆ. ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಪೂಜಿಸದ ಅವರು ಮೃಗಬಲಿಯನ್ನು

ಭಾರತೀಯ ತಾತ್ವಿಕ ಮತ್ತು ಧಾರ್ಮಿಕ ಚಿಂತನೆಗಳು ಅಲೆಕ್ಸಾಂಡರ್ ನಿಂದ ತೆರೆಯಲ್ಪಟ್ಟ ಕಾಲುವೆಯ ಮೂಲಕ ಹರಿದು ರೋಮನ್ ಚಕ್ರಾಧಿಪತ್ಯವನ್ನು ಸೇರಿ ನಾಸ್ತಿಕ (Gnostic) ಕ್ರೈಸ್ತಪಂಥದ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿತು.

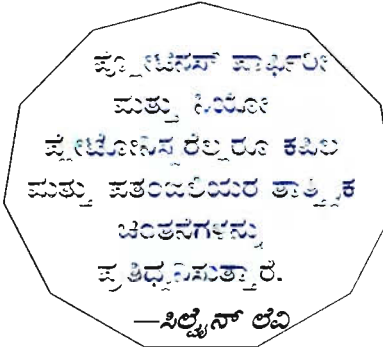
—ವಿನ್‌ಸೆಂಟ್ ಸ್ಕಿತ್.

ವಿರೋಧಿಸುತ್ತಿದ್ದರು; ಮದ್ಯಮಾಂಸಗಳನ್ನು ಮುಟ್ಟುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ; ವ್ಯಾಪಾರದಲ್ಲಿ ತೊಡಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ; ಆಳುಗಳನ್ನುಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ; ಆಯುಧಗಳನ್ನೂ ತಯಾರಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಇತರ ಯೆಹೂದಿಗಳಂತೆ ಅವರೂ ಮೋಸಗನ ಅನುಯಾಯಿಗಳಾಗಿದ್ದರೂ, ಬದುಕಿನ ಅಚ್ಚಾತಶಕ್ತಿಯ ದ್ಯೋತಕವಾದ ಸೂರ್ಯನ ಉಪಾಸಕರಾಗಿದ್ದರು. ದೇಹವೆಂಬ ಸೆರೆಯಿಂದ ಆತ್ಮವು ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗುತ್ತದೆ, ಮತ್ತು ಮರ್ತ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ನಂಬಿದ್ದರು. ಆತ್ಮ ಚಿರಂತನವೆಂದು ನಂಬಿದ್ದ ಅವರು, ಅದು ದೇಹದ ಸೆರೆಯಿಂದ ಮುಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ನಂಬಿದ್ದರು. ಮನುಷ್ಯನು ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನ ಒಡಕುಗಳನ್ನು ಧ್ಯಾನ-ವಿಕಾಗ್ರತೆಗಳಿಂದ ಪರಿಹರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದೆಂದು ನಂಬಿದ್ದರು. ಕ್ರಿಷ್ಣಕರವಾದ, ದೀಕ್ಷಾವಿಧಿ ಪ್ರತಿಜ್ಞಾವಿಧಿಗಳಿಂದ ಪರಸ್ಪರ ಬಂಧಿತರಾಗಿದ್ದ ಎಸಿನರು ತಮ್ಮ ಸೋದರಪ್ರೇಮ, ಸರಳತೆ, ಪರಿಶುದ್ಧತೆ, ಕಷ್ಟಸಹಿಷ್ಣುತೆಗಳಿಗೆ ಹೆಸರಾಗಿದ್ದರು.

‘ಜ್ಞಾನಸ್ನಾನಿಕ’ ಜಾನನು (John the Baptist) ಎಸಿನ ನಾಗಿದ್ದನು. ಅವನ ತಪಶ್ಚರ್ಯೆಯಿಲ್ಲ ಮೃತ್ಯುಸರೋವರದ ಬಳಿಯ ನಿರ್ಜನಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಕಳೆಯಿತು. ಅವನು ದೇವರ ಬಗ್ಗೆ ಋಜುತ್ವವನ್ನೂ ಮಾನವರ ಬಗ್ಗೆ ಕರುಣೆಯನ್ನೂ ತಳೆಯ ಬೇಕೆಂದು ಎಸಿನರಿಗೆ ಬೋಧಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಜೀಸಸ್ ಈ ಎಸಿನರ ಶ್ರದ್ಧೆಗಳಿಂದ ತುಂಬ ಪ್ರಭಾವಿತನಾದವನು. ಗೆಲಿಲಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುವ ಮೊದಲು ಜಾನನ ಶಿಷ್ಯನಾಗಿದ್ದು ಕೊಂಡು, ‘ಜ್ಞಾನಸ್ನಾನ’ ಮಾಡಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಗುರು-ಶಿಷ್ಯರಿಬ್ಬರೂ ಪಾಪಗಳನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸುವ ಮೂಲಕ ಮುಕ್ತಿ ಪಡೆಯಬಹುದೆಂದು ಬೋಧಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಕೇಡನ್ನು ವಿರೋಧಿಸದೆ ಇರುವ ಜೀಸಸ್‌ನ ನೀತಿ ಎಸಿನರಿಂದಲೇ ಬಂದಿರಬಹುದೆಂದು ಭಾವಿಸಿದರೆ ತಪ್ಪಿಲ್ಲ.

ಯೆಹೂದಿ ಚಿಂತನೆಯಲ್ಲದ, ಕ್ರಿಸ್ತ ನಿಗಿಂತ ಸುಮಾರು ೮೦ ವರ್ಷಗಳಷ್ಟು ಹಳೆಯದಾದ ಒಂದು ಮುಖ್ಯವಾದ ಹಿಬ್ರೂಗ್ರಂಥ ‘ಈನೋನ ಪುಸ್ತಕ’ (The Book of Enoch). ಜೀಸಸ್‌ನ ಕೇಂದ್ರಪ್ರಜ್ಞೆಯ ಕೆಲವು ಬೋಧನೆಗಳ ಮೂಲವನ್ನು ನಾವು ಇದರಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು. ಬೈಬಲ್‌ನ ಪ್ರಧಾನಭಾಗದಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾಗಿರುವ ಸಂತ ಈನೋನ-ಲೋಕನ್ಯಾಯ ಬಳಸಾರಲಿದೆ, ಹೊಸಯುಗದಲ್ಲಿ ಮಾನವರ ಮುಂದಾಳಾಗಿ ಅವರನ್ನಾಳಲು ಋಜುತ್ವವುಳ್ಳ ‘ಮಾನವನ ಮಗ’ (The Son of Man) ಉದಯಿಸಲಿದ್ದಾನೆ—ಮುಂತಾದ ಬೋಧನೆಗಳಿಲ್ಲ ಈನೋನ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿವೆ. ಹೊಸ ಒಡಂಬಡಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಜೀಸಸ್‌ಗೆ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ನಾಲ್ಕು ನಾಮಧೇಯಗಳು—ಕ್ರಿಸ್ತ, ಋಜುತ್ವವುಳ್ಳವ, ಆಯ್ಕೆಯ ಪುರುಷ, ಮಾನವನ ಮಗ—ಎಲ್ಲವೂ ಈ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿವೆ. ‘ದೇವರ ಮಗ’ ಹಾಗೂ ‘ಮಾನವನ ಮಗ’ ಇಬ್ಬರೂ ಒಂದೇ ಎಂಬ ಕಲ್ಪನೆ ಇಸ್ರೇಲಿನದಲ್ಲವೇ ಅಲ್ಲ, ಖಂಡಿತವಾಗಿ ಆರ್ಯನ್ ಮೂಲದ್ದು ಎಂದು ಪ್ರೊ. ರುಡಾಲ್ಫ್

ಒಟ್ಟೋ ತಮ್ಮ “The Kingdom of God and the Son of Man” ಎಂಬ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಒಡನುಡಿಯುತ್ತಾರೆ (p.187) “ಆಯ್ಕೆಯ ಪುರುಷ” ನೂ ಆದ ‘ಮಾನವನ ಮಗ’ನಲ್ಲಿ ಋಜುತ್ವ ಸುಪ್ತವಾಗಿರುವವರ ಚೈತನ್ಯ ಸೇರಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ” ಎಂಬ ಈನೋನ ಮಾತು, ಸತ್ಯಮೇಲೆ ಜೀವನು ತನ್ನ ಇಷ್ಟದೇವತೆಯೊಂದಿಗೆ ಸೇರಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ ಎಂಬ ವೇದಕಾಲದಿಂದಲೂ ಇದ್ದ ಆರ್ಯರ ಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಹೋಲುತ್ತದೆ (p.189). “ಅವನನ್ನು ಚೈತನ್ಯರಥ ದಲ್ಲಿ ಕೊಂಡೊಯ್ದರು”; “ಅನಾದಿಕಾಲದಿಂದಲೂ ಋಜುತ್ವವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿದವರನ್ನು ಅಲ್ಲಿ ಅವನು ಕಂಡ” (ಹಿಂದೂಗಳ ಪಿತೃಲೋಕ ವರ್ಣನೆ); “ಅಲ್ಲಿ ಅವನೇ ಒಬ್ಬ ದೇವದೂತನಾದ ಮೇಲೆ ದೇವರು ಮೈಕೆಲ್‌ಗೆ ‘ಈನೋನ ಮರ್ತ್ಯವಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಕಳಚಿ ಶರೀರವನ್ನು ದೇವಾಯತನವನ್ನಾಗಿಸಿ ವೈಭವದ ವಸ್ತ್ರಗಳಿಂದ ಅಲಂಕರಿಸು’ ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ. ಮೈಕೆಲ್ ಅವನ ಕೈ ಹಿಡಿದು ಕರೆ ದೊಯ್ದು ಕರುಣೆಯ ಹಾಗೂ ಋಜುತ್ವದ ರಹಸ್ಯಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ತಿಳಿಸಿಕೊಟ್ಟು, ಸ್ವರ್ಗದ ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಕರೆದೊಯ್ದು ದೇವರ ದರ್ಶನ ಮಾಡಿಸುತ್ತಾನೆ”- ಇಂತಹ ಹೇಳಿಕೆಗಳು ಈನೋನ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿವೆ. ಪ್ರೊ. ಒಟ್ಟೋ ತಮ್ಮ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ, “ಹಳೆಯ ಒಡಂಬಡಿಕೆ ಯಲ್ಲಾಗಲಿ ಪ್ರವಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಆಗಲಿ ಇರದಿದ್ದ ಈ ಕಲ್ಪನೆಗಳು ಎಲ್ಲಿಂದ ಬಂದವು? ದೂರದ ಇಂಡೋ-ಆರ್ಯನ್ ಪ್ರಾಚ್ಯದಿಂದಲೇ ಬಂದಿರ ಬೇಕು. ಇವೆಲ್ಲವೂ ಪ್ರಾಚೀನ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಕ್ರಿಸ್ತನಿಗಿಂತಲೂ ಹಿಂದಿನ ಕೌಶೀತಕೇ ಉಪ ನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ದೊರಕುತ್ತವೆ. ಇದೇ ರೀತಿಯ ಕಲ್ಪನೆಗಳು ಇರಾನಿನಲ್ಲಿಯೂ ಇದ್ದಿರಬಹುದು. ಅವು ಇಲ್ಲಿ ‘ಈನೋನ ಪುಸ್ತಕ’ ದಲ್ಲಿ ಹೊರಹೊಮ್ಮಿರುವುದೂ ಅಷ್ಟೇ ಸತ್ಯ” ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ (p.206).

ಮರ್ತ್ಯದ್ದೇ ಮುಂದುವರಿಕೆ ಎಂಬ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ‘ದೇವನ ರಾಜ್ಯದ’ ಕಲ್ಪನೆಗೂ, ನಾವು ನೋಡುತ್ತಿರುವಂತೆ ಇರುವ ಪ್ರಪಂಚದಿಂದ ಅದು ಬೇರೆಯಾದದ್ದು ಎಂಬ ಅನುಭಾವೀ ದೃಷ್ಟಿಯ ಕಲ್ಪನೆಗೂ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿದೆ. ಜೀವನ ಚಿರಂತನತೆಯ ಅತೀತ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ನಾವು ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳಲ್ಲಿ, ಬೌದ್ಧಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು; ಕ್ರಿಸ್ತನ ಅನಂತರದ ಬೋಧನೆ ಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಣಬಹುದು. ಈ ಅತೀತವಾದ ದೇವನ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಪಡೆಯಲು ನಾವು ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ಹುಟ್ಟಿಬಂದು ‘ದೇವದೂತ’ರುಗಳಂತೆ ಆಗಬೇಕು. ಆ ಅದ್ಭುತ ಲೋಕವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲೂ ನಮಗೆ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ—ಏಕೆಂದರೆ ನಾವು ಈ ಮರ್ತ್ಯಲೋಕದ ಪರಿಮಿತಿಗಳಿಗೆ ಬಂಧಿತರಾಗಿರುವೆವು. ಆ ಲೋಕವು ಈ ಮರ್ತ್ಯಲೋಕದ ದೋಷಗಳ ಪರಿಹಾರ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಸಂಪೂರ್ಣ ಭಿನ್ನವಾದ, ಪರಿವರ್ತಿತ ಲೋಕ. ಪ್ರೊ. ರುಡಾಲ್ಫ್ ಒಟ್ಟೋ ಹೇಳುವಂತೆ, “ಕ್ರಿಸ್ತನ ದೇವರಾಜ್ಯದ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ಯೆಹೂದಿಗಳು ತಮಗೆ ಬೇಕಾದಂತೆ

ಅರ್ಥೈಸಿಕೊಂಡರೂ, ಅವನ ಕಲ್ಪನೆ ಪ್ಯಾಲಸ್ಟೈನ್ ಮೂಲ ದ್ದಲ್ಲವೇ ಅಲ್ಲ, ಬದಲಿಗೆ ಪ್ರಾಚ್ಯದ ಇರಾನ್ ಹಾಗೂ ಆರ್ಯನ್ ಮೂಲದ ಕಡೆಗೇ ಓಲುತ್ತದೆ" (The Kingdom of God and the Son of Man, p. 16). ಇದು ಖಂಡಿತ ವಾಗಿಯೂ ಭಾರತೀಯ ಕಲ್ಪನೆಯೇ.

ಋಜುತ್ವವುಳ್ಳವರಿಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ದೇವನ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಹಕ್ಕಿದೆ ಎಂಬ ಯೆಹೂದಿ ನಿಲುವನ್ನು ಖಂಡಿಸಿ, ಜೀಸಸ್ ತಾನು ಪಾಪಿಗಳನ್ನು ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪಪಡುವಂತೆ ಮಾಡಲು ಬಂದಿರುವ ಎಂದು ಉದ್ಘೋಷಿಸಿದ. ಯಾವ ಜನಾಂಗದವನಾಗಲಿ, ಯಾವ ರಾಷ್ಟ್ರದವನಾಗಲಿ, ಕಷ್ಟದಲ್ಲಿರುವವನೇ ನನ್ನ ನೆರೆಯವನು ಎಂದ ಯೆಹೂದಿಗಳ ಅತಿರೇಕದ ಕರ್ಮಠತೆಯನ್ನು ವಿರೋಧಿಸಿದ. ಪ್ರಾಚ್ಯಧರ್ಮಗಳ, ಅನುಭಾವೀ ಪಂಥಗಳ ಪ್ರಶ್ನೆ ಎಂದರೆ ಮನುಷ್ಯ ತಾನೇನಾಗಬೇಕು, ಎಂಬುದು. ಜೀಸಸ್ ಗಮನ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದು ನಾವು ಮಾಡುವ ತಪ್ಪುಗಳಿಗಲ್ಲ, ಬದಲಿಗೆ ನಮ್ಮೊಳಗಿದ್ದುಕೊಂಡು ತಪ್ಪು ಮಾಡಿಸುತ್ತದೆಯಲ್ಲಾ, ಅದಕ್ಕೆ. ಸ್ವಭಾವ ಬದಲಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ನಾವು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಹುಟ್ಟಿ ಬರಬೇಕು—ಎಂದರೆ ಯಾವುದೋ ಕರ್ಮದೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲ, ಅದೊಂದು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಅನುಭವ. ಜನ್ಮತಃ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಶಿಶುಗಳಾಗಿದ್ದರೂ, ದ್ವಿಜತ್ವ ಪಡೆದಮೇಲೆ ದೇವರ ಮಕ್ಕಳು. ಈ ಆತ್ಮಸಂಯಮದ ಬದುಕು ಒಂದು ತಪ್ಪು. ಇಂತಹ ತಪ್ಪು ಯೆಹೂದ್ಯರಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ. ಜೀಸಸ್‌ನ ಈ ನೈತಿಕ ಬೋಧೆ, ತಪಸ್ಸು, ಅತೀತ ಪ್ರಪಂಚದ ಮೇಲಣ ಒತ್ತು—ಈ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಅನೇಕ ಶತಮಾನಗಳ ಹಿಂದಿನ ಬೌದ್ಧ ಬೋಧನೆಗಳಲ್ಲೂ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳಲ್ಲೂ ಕಾಣಬಹುದು. 'ಸರ್ಮನ್ ಆನ್ ದಿ ಮೌಂಟ್' ಮುಂತಾದ (ಧೈವಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಸಿದ್ಧಾಂತವಲ್ಲದ) ಕ್ರಿಸ್ತನ ಬೋಧನೆಗಳೆಲ್ಲವೂ 'ಪಿಟಿಕ'ಗಳಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕುತ್ತವೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಕ್ರೈಸ್ತಧರ್ಮದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಗಳೆಂದೇ ಭಾವಿಸಲಾಗುವ ನೀತಿಬೋಧೆಗಳು, ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಜೀವನದ ಸಹಜ ಪರಿಣಾಮಗಳು, ಕ್ರೈಸ್ತಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರವೇ ಸೀಮಿತವಾದುವುಗಳಲ್ಲ ಎನ್ನಲು ಅಡ್ಡಿಯಿಲ್ಲ.

ಕ್ರಿಸ್ತನ ಅನಂತರದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಧಾರ್ಮಿಕ ಚಿಂತನೆ ಬಗೆಬಗೆಯ ಪ್ರಭಾವಗಳಿಗೊಳಪಟ್ಟು ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಬದಲಾವಣೆ ಹೊಂದಿತು. ಸರಿಸುಮಾರು ಐದು ಶತಮಾನಗಳ ಕಾಲ ಲೋಕದ ಹಣೆಬರಹವನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸುವಂತೆ ಆಳಿದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಿ ನವಯುಗ ನಿರ್ಮಾಣಕ್ಕೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದವರಲ್ಲಿ ಆಗಸ್ಟೀನ್ (ಕ್ರಿ.ಶ.೩೫೪-೪೩೦) ಸಹ ಒಬ್ಬ. ಇವನು ಪ್ಲೇಟೋ ಅನುಯಾಯಿಗಳಿಂದ ಪಡೆದ ವೈಚಾರಿಕತೆಯನ್ನು ಕ್ರೈಸ್ತಧರ್ಮಕ್ಕೆ

ಭಾರತವು ಜ್ಞಾನದ ಗಣೆಯೆಂದೂ ಮತ್ತು ದಕ್ಷ ಆಡಳಿತದ ನಿಧಿಯೆಂದೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿತ್ತು. ಭಾರತೀಯರು ಅದ್ಭುತ ಬುದ್ಧಿಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳವರೂ ಉದಾತ್ತ ವಿಚಾರವಂತರೂ ಅದ್ಭುತ ಪ್ರತಿಭೆಯುಳ್ಳವರೂ ಆಗಿದ್ದರು. ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ಸೂತ್ರಗಳ, ಅಪೂರ್ವ ಸಂಶೋಧನೆಗಳ ಕೀರ್ತಿ ಆವರಿಗೆ ಸಲ್ಲುತ್ತದೆ.

—ಗಾದಿ ಸಯಿದ್ (Gadi Said.
1029-1070 A.D.)

ಅನ್ವಯಿಸಿದ. ತತ್ತ್ವ ಎಂದರೆ ದೇವರ ಬಗೆಗಿನ, ನಮ್ಮದೇ ಆತ್ಮದ ಬಗೆಗಿನ ಅರಿವು. ಪ್ಲೇಟೋನ ಎರಡು ಪ್ರಪಂಚಗಳನ್ನು—ಸತ್ಯ ಮಾತ್ರವೇ ಇರುವ ವೈಚಾರಿಕತೆ ಹಾಗೂ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಂದ ಗ್ರಹಿಸಬಹುದಾದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಪ್ರಪಂಚ—ಆಗಸ್ಟೀನ್ ಎತ್ತಿಹಿಡಿಯುತ್ತಾನೆ. "ಮೊದಲನೆಯದರಲ್ಲಿ ಮಾನವ ಚೇತನವು ದೇವರನ್ನೂ ತನ್ನ ಆತ್ಮವನ್ನೂ ಎದುರುಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ತೋರಿಕೆಗಳ ಹಿಂದಿರುವ ಸತ್ಯ ಇಂದ್ರಿಯಗ್ರಾಹ್ಯವಾಗಿದ್ದರೂ ತನ್ನದೇ ಸ್ವಯಂಪ್ರಭೆಯಿಂದಾಗಿ ನಮ್ಮ ಅರಿವಿಗೆ ಬರುತ್ತದೆ" ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ. ಆತ್ಮನ ಇರುವಿಕೆಯನ್ನು ಶಂಕರರ ಅಥವಾ ಡೇಕಾರ್ಟ್‌ನ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಇದರಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಪ್ರಜ್ಞತೆಯಿಲ್ಲ. ಚೈತನ್ಯವಸ್ತುವಾದ ಆತ್ಮದ ಇರುವು ಆತ್ಮಜ್ಞಾನದ ಮೂಲಕವೇ ನಮ್ಮ ಅರಿವಿಗೆ ಬರುವದು; ಸತ್ಯದ ಹಾಗೂ ದೇವರ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವಾಗುವುದೂ ಅಲ್ಲಿಯೇ. "ಹೇ ದೇವ, ನಿನ್ನಿಚ್ಛೆಯಂತೆ ನೀನು ನಮ್ಮನ್ನು ಮಾಡಿಟ್ಟಿರುವೆ; ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಸೇರಿ ಹೋಗುವವರಗೂ ನಮ್ಮಯ ಹೃದಯಗಳಿಗೆ ಶಾಂತಿಯೆಂಬುದಿಲ್ಲ" ಎಂಬುದು ಆಗಸ್ಟೀನ್‌ನ ಧಾರ್ಮಿಕ ನಿಲುವನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುವ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಹೇಳಿಕೆ.

ಕ್ರಿಶ್ಚಿಯನ್ ಭೌತಾತೀತವಾದದ ಪಿತಾಮಹನೆಂದು ಖ್ಯಾತನಾದ ಡಯೋನಿಸಿಯಸ್ ಸಿರಿಯಾದವನು, ಪೌರಸ್ತ್ಯ ಕ್ರೈಸ್ತ. ಇವನ ಬರಹಗಳನ್ನು ಕ್ರಿ.ಶ. ಆರನೆಯ ಶತಮಾನಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಬಹುದು. ಮೌನದ ಮೂಲಕ ಮನಸ್ಸು ಮೇಲು ಸ್ತರಗಳಿಗೇರಿ ಪರಿಪೂರ್ಣತೆಯನ್ನು ಸಾಧಿಸುವುದು ಎಂಬುದು ಇವನ ನಿಲುವು. ಈ ಭೌತಾತೀತ ಮೌನವು ಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ನಾಶ ಮಾಡುತ್ತದೆ; ರೂಪಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಲಯಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ. ಇದರ ಬಗ್ಗೆ ಡಾ. ಇಂಜ್, "ಇದು ಯೆಹೂದಿಗಳಿಂದಲೂ ಕ್ರೈಸ್ತ, ಪ್ಲೇಟೋವಾದಿಗಳಿಂದಲೂ ವೇಷಾಂತರಗೊಂಡ ಪುರಾತನ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಧರ್ಮವೇ ಸರಿ" ಎಂದಿದ್ದಾರೆ (Inge's Christian Mysticism, p.104). ಕ್ರಿಶ್ಚಿಯನ್ ಪ್ಲೇಟೋವಾದಿಗಳ ಅಥವಾ ಇನ್ನಾವ ಭೌತಾತೀತ ಧರ್ಮದ ಸಮಸ್ಯೆ ಎಂದರೆ, ನಿರ್ಗುಣ ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನೂ ನಮ್ಮನ್ನರಿವ, ಪ್ರೀತಿಸುವ, ನಮ್ಮನ್ನಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಸಗುಣಬ್ರಹ್ಮನನ್ನೂ ಒಂದುಗೂಡಿಸುವುದು. ಡಯೋನಿಸಿಯಸ್ ತನ್ನಷ್ಟಕ್ಕೆ ತಾನು ಅತೀತನಾಗಿ ಸತ್ ಆಗಿರುವ ಪರಬ್ರಹ್ಮ ಹಾಗೂ ಜೀವಿಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಪರಬ್ರಹ್ಮ ಎರಡಕ್ಕೂ ಭೇದವೆನಿಸುತ್ತಾನೆ. ಮೊದಲನೆಯದು ಇಲ್ಲಿರುವ ಸಮಸ್ತಕ್ಕೂ ಅತೀತವಾದರೆ, ಎರಡನೆಯದು ಮಾನವನ ಪರಮೋತ್ಕೃಷ್ಟ ಅನುಭವಗಳ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಅವಿರ್ಭವಿಸುವಂಥದು. Mystical Theology ಎಂಬುದು ಮೊದಲದರ ಬಗ್ಗೆ ಅವನ ಬರಹವಾದರೆ Divine Names ಎಂಬುದು ಎರಡನೆಯದನ್ನು ವಿವರಿಸುತ್ತದೆ. ಆದರೂ

ಅವನ ಭರತವಾಕ್ಯ: "ಬೇರ್ಪಟ್ಟವುಗಳಲ್ಲಿ ಅವನು ಬೇರ್ಪಡುವುದಿಲ್ಲ: ಬಹುತ್ವದಲ್ಲಿ ಬೆರೆತು ಬಹುವಾಗದೆ ತನ್ನಲ್ಲಿ ತಾನು ಏಕವಾಗಿರುತ್ತಾನೆ." ಇದು ಉಪನಿಷತ್ ಹೇಳಿಕೆಯನ್ನು ಹೋಲುತ್ತದೆ.

ಅಲೆಕ್ಸಾಂಡ್ರಿಯಾ ರಾಜ್ಯದ ಅವಸಾನವಾಗುವ ಹೊತ್ತಿಗೆ (ಕ್ರಿ.ಶ.೬೪೨) ಅರಬ್ಬರ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಯೂರೋಪಿಯನ್ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಿಂತ ಮುಂದುವರಿದಿತ್ತು. ಬಾಗ್ದಾದ್, ಕೈರೋ ಮೊದಲಾದ ನಗರಗಳ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳು ಉತ್ತಮವಾಗಿದ್ದವು. ಹಿಂದೂ ಹಾಗೂ ಗ್ರೀಕ್ ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳು ಬಾಗ್ದಾದಿಗೆ ಆಗಾಗ ಬರುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲಿನ ಮುಸ್ಲಿಂ ದೊರೆಗಳು ಪ್ಲೇಟೋ, ಅರಿಸ್ಟಾಟಲ್, ಪೊಟಿನಸ್ ಮೊದಲಾದ ಗ್ರೀಕ್ ಚಿಂತಕರ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಅರಬ್ಬೀ ಭಾಷೆಗೆ ಅನುವಾದ ಮಾಡಿಸಿದರು. ಅರಬ್ ಪ್ರವಾಸಿಗಳಿಗೆ ಭಾರತೀಯ ನಾಗರಿಕತೆಯ ಕಡೆ ಆಕರ್ಷಣೆ ಉಂಟಾಯಿತು. ಘಸ್ನಿ ಮಹಮ್ಮದನೊಂದಿಗೆ ಬಂದ ಅಲ್ಬೆರುನಿ ಭಾರತೀಯ ಧಾರ್ಮಿಕ ಗ್ರಂಥಗಳ ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಕೊಂಡ. ಅನೇಕ ಸಂಸ್ಕೃತಗ್ರಂಥಗಳು ಅರಬ್ಬೀ ಭಾಷೆಗೂ ಅಲ್ಲಿಂದ ಲ್ಯಾಟಿನ್‌ಗೂ ಅನುವಾದಗೊಂಡವು. ಚದುರಂಗ, ಅದ್ಭುತ ಕಥೆಗಳು ಮೊದಲಾದ ಇಲ್ಲಿನ ಅದ್ಭೂತ ಸಂಗತಿಗಳು ಅರಬರ ಮೂಲಕ ಪಶ್ಚಿಮ ಯೂರೋಪನ್ನು ತಲುಪಿದವು. ಗ್ರೀಕ್, ಯೆಹೂದಿ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಚ್ಯ ತತ್ತ್ವಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಒಂದು ವಿಚಿತ್ರ ಸಮ್ಮಿಶ್ರಣವು ಅರಬರ ಮೂಲಕ ಕ್ರಿ.ಶ. ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಶತಮಾನದ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಕ್ರಿಶ್ಚಿಯನ್ ಚರ್ಚ್‌ನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿತು.

ಅಥೆನ್ಸ್‌ನಲ್ಲಿ ಮುಹಿಳೆಯ ಪ್ರಶ್ನೆಯೇ ಇರಲಿಲ್ಲ, ಏಕೆಂದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಅವರು ಕೇವಲ ತರಕಾರಿಯಂತಿದ್ದರು. ಸ್ಪಾರ್ಟಾದಲ್ಲಿಯೂ ಮುಹಿಳೆಯ ಪ್ರಶ್ನೆಯೇ ಇರಲಿಲ್ಲ, ಏಕೆಂದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭ-ಮುಹಿಳೆಯರಿಬ್ಬರೂ ಕೇವಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳಂತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಬಾಲಕ-ಬಾಲಕಿಯರಿಗೂ ಉಪನಯನ ಅಥವಾ ಏಕಗ್ರಹೀಕೆ ಇತ್ತು.... ಇಂಗ್ಲೆಂಡ್ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಅನೇಕ ಮಹಿಳಾ ಇತಿಹಾಸಗಳಿದ್ದರು.

—ಜೆ.ಎಲ್. ವೇವೀಸ್.

ಭಾರತೀಯ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯನ್ನು ವಶಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಯೂರೋಪಿಯನ್ನರು ನಡೆಸಿದ ಹೋರಾಟವು ವಾಸ್ಕೋ ಡ ಗಾಮಾ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೪೯೮ರಲ್ಲಿ ಸಮುದ್ರಮಾರ್ಗವನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿದಾಗಲೇ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತೆನ್ನಬಹುದು. ೧೫೦೯ರಲ್ಲಿ ಪೋರ್ಚುಗೀಸರು ಗೋವಾವನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸಿದರು; ಅನಂತರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಶಾಹಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಇಲ್ಲಿನ ಸಿರಿಸಂಪತ್ತಿನ ಮೇಲೆ ಹಿಡಿತ ಸಾಧಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಪರಸ್ಪರ ಹೋರಾಡತೊಡಗಿದರು. ಸ್ಪಾನಿಷರ, ಡಚ್ಚರ, ಫ್ರೆಂಚರ, ಇಂಗ್ಲಿಷರ ಈ ಸೋಸಾಟ ೧೭೬೧ರಲ್ಲಿ ಕೊನೆಗೊಂಡು, ಭಾರತವು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಬ್ರಿಟಿಷರ ಕೈವಶವಾಯಿತು. ಭಾರತೀಯ ಸಾಹಿತ್ಯದ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಅಧ್ಯಯನ ಇಲ್ಲಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತೆನ್ನಬಹುದು. ಆಡಳಿತದ ಅನುಕೂಲಕ್ಕಾಗಿ ವಾರನ್ ಹೇಸ್ಟಿಂಗ್ಸ್

ಪುರಾತನ ಭಾರತೀಯ ನ್ಯಾಯಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನೋದಿದನು. ೧೭೮೫ ರಲ್ಲಿ ಚಾರ್ಲ್ಸ್ ವಿಲ್ಕಿನ್ಸ್ ಭಗವದ್ಗೀತೆಯ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಭಾಷಾಂತರವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದನು. ಇದಕ್ಕೆ ಮುನ್ನದ ಬರೆಯುತ್ತ ವಾರನ್ ಹೇಸ್ಟಿಂಗ್ಸ್, "ಭಗವದ್ಗೀತೆಯಂಥ ಪುಸ್ತಕವು ಇಲ್ಲಿಂದ ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಚಕ್ರಾಧಿಪತ್ಯವು ಕಾಲ್ಕಿತ್ತ ಬಹುಕಾಲದ ಮೇಲೂ ಉಳಿಯುವಂಥದು; ಯಾರಿಗೆ ಭಾರತವು ತನ್ನೆಲ್ಲ ಸಿರಿಸಂಪತ್ತುಗಳನ್ನೂ ಅಧಿಕಾರವನ್ನೂ ಒಪ್ಪಿಸಿಬಿಟ್ಟಿತೋ ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಕೇವಲ ನೆನಪಾಗಿಬಿಟ್ಟ ಮೇಲೂ ಉಳಿದಿರುವಂಥದು" ಎಂದಿದ್ದಾನೆ. ೧೭೮೯ರಲ್ಲಿ ವಿಲಿಯಂ ಜೋನ್ಸ್ ಕಾಳಿದಾಸನ ಶಾಕುಂತಲವನ್ನು ಇಂಗ್ಲಿಷಿಗೆ ತರ್ಜುಮೆ ಮಾಡಿದ. ಜಾರ್ಜ್ ಫಾಸ್ಟರ್ ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಿಂದ ಜರ್ಮನ್‌ಗೆ ಅನುವಾದ ಮಾಡಿದಾಗ ಅದನ್ನು ಗಯಟೆ ಮೊದಲಾದವರು ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಸ್ವಾಗತಿಸಿದರು. ಭಾರತೀಯ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಯೂರೋಪಿಗೆ ಮೊದಲು ಪರಿಚಯಿಸಿದವರು ಇಂಗ್ಲಿಷರಾದರೂ, ಜರ್ಮನ್ ಪಂಡಿತರು ಬಹುಬೇಗ ಇವರನ್ನು ಹಿಂದೆ ಹಾಕಿದರು. ೧೮೦೮ರಲ್ಲಿ ಜರ್ಮನ್ ಸಾಹಿತಿ ಫ್ರೆಡರಿಕ್ ಸ್ಕ್ಲೆಗೆಲ್ *The Language and Wisdom of the Indians* ಎಂಬ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದನು. ೧೮೧೮ರಲ್ಲಿ ಮೊದಲ ಸಂಸ್ಕೃತ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕನಾದ ಆಗಸ್ಟ್ ವಿಲ್‌ಹೆಲ್ಮ್ ಸ್ಕ್ಲೆಗೆಲ್ ಬಾನ್‌ನಲ್ಲಿ ಭಗವದ್ಗೀತೆಯನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದನು. ಇದರಿಂದ ಪ್ರಭಾವಿತನಾದ ವಿಲ್ ಹೆಲ್ಮ್ ಫಾನ್ ಹಂಬೋಲ್ಟ್, "ಲೋಕದ ಎಲ್ಲ ಸಾಹಿತ್ಯಗಳ ಪೈಕಿ ಮಹಾಭಾರತದ ಈ ಭಾಗವೇ ನಿಜವಾದ ತಾತ್ವಿಕತೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಕಾವ್ಯ" ಎಂದು ಮುಕ್ತಕಂಠದಿಂದ ಪ್ರಶಂಸಿಸಿದ್ದಾನೆ.

ಶೋಪೆನ್‌ಹೋರ್ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳಲ್ಲಿನ ಚಿಂತನೆಯನ್ನು ಪರಿಚಯಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದು ಪರ್ಷಿಯನ್ ಅವತರಣಿಕೆಯ ಲ್ಯಾಟಿನ್ ಅನುವಾದದ ಮೂಲಕ. "ಆಹಾ! ಮೊದಲಿನಿಂದಲೂ ಮೈಗೂಡಿರುವ ಯೆಹೂದಿ ಮೂಢನಂಬಿಕೆಗಳನ್ನು ಇದು ಹೇಗೆ ತೋಳಿದುಹಾಕುತ್ತಿದೆ! ಇದು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸಾಧ್ಯವಿರುವ ಅತ್ಯಂತ ಲಾಭಕರ ಹಾಗೂ ಉನ್ನತಗೊಯ್ಯುವ ಚಿಂತನೆ. ಇದೇ ನನ್ನ ಬದುಕಿನ ಆನಂದ, ಸಾವಿನ ಶಾಂತಿ"—ಎಂಬ ಶೋಪೆನ್ ಹೋರ್ ಉದ್ಗಾರ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದದ್ದು. ಇವನು ಬೌದ್ಧ ಆದರ್ಶಗಳಿಂದಲೂ ಪ್ರಭಾವಿತನಾದವನು. ಭಾರತೀಯ ಚಿಂತನೆಯಿಂದ ಪ್ರಭಾವಿತವಾದ ಜರ್ಮನ್ ಅತೀತವಾದವು ಹಾರ್ಟ್ ಮನ್, ನೀತ್ಸೆ, ರಿಚರ್ಡ್ ವ್ಯಾಗ್ನರ್, ಬ್ರಾಂಡಿಸ್ ಮೊದಲಾದವರಿಂದ ವರ್ಧಿಸಿತು. ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳ ಹಾಗೂ ಭಾರತೀಯ ತತ್ತ್ವಶಾಸ್ತ್ರಗ್ರಂಥಗಳ ಪಾಲ್ ಡ್ಯೂಸನ್ ಅನುವಾದಗಳು ಆಕರಗಳನ್ನಿಸಿಕೊಂಡವು.

ಎಡ್ವಿನ್ ಆರ್ನಾಲ್ಡ್‌ನ 'Light of Asia' ಇಂಗ್ಲೆಂಡ್ ಅಮೆರಿಕಗಳಲ್ಲಿ ತುಂಬ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯನ್ನು ಉಕ್ಕಿಸಿತು. ಅಮೆರಿಕದಲ್ಲಿ ಥೋರೋ, ಎಮರ್ಸನ್, ವಾಲ್ಟ್ ವಿಟ್‌ಮನ್‌ರಲ್ಲಿ ನಾವು ಭಾರತೀಯ ಚಿಂತನೆಯ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು.

ವಿಶ್ವದ ಮೂಲಭೂತ ಏಕತೆಯ ಭಾವನೆಯು ಪೂರ್ವದ ಧಾರ್ಮಿಕ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ವೇದಗಳು ಭಗವದ್ಗೀತೆ ಮತ್ತು ವಿಷ್ಣುಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿದೆ. —ಎಮರ್ಸನ್.

ಘೋರೋನ 'ವಾಲ್ಡನ್' ಸರೋವರದ ನೀರು ಗಂಗಾವಾರಿಯೊಡನೆ ಮಿಳಿತವಾಗಿ ಪವಿತ್ರಗೊಂಡಿದ್ದರೆ, ಎಮರ್ಸನ್‌ನ Oversoul ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳ 'ಪರಮಾತ್ಮ'ನೇ. ಸಂಕೀರ್ಣ ನಾಗರಿಕತೆಯ ಬಗೆಹರಿಯದ ಬೌದ್ಧಿಕತೆಯಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ವ್ಹಿಟ್‌ಮನ್ ಪ್ರಾಚ್ಯದಡೆಗೆ ತಿರುಗುತ್ತಾನೆ. ಇರ್ವಿಂಗ್ ಬಬ್ಸಿಟನ್, ಪಾಲ್ ಎಲ್ವರ್‌ನ ಮಾನವೀಯತೆಯ ಮೇಲೂ ಬರಹಗಳು ಭಾರತೀಯ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ದಟ್ಟವಾಗಿ ತೋರಿಸುತ್ತವೆ. ಭಾರತೀಯ ಚಿಂತನೆಯಿಂದ ತುಂಬ ಪ್ರಭಾವಿತರಾದ ರೋಮಾ ರೋಲಾ, ಕೈಸರ್‌ಲಿಂಗ್‌ರಂಥವರು "ನಮ್ಮ ಆಂತರ್ಯದ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಯೂರೋಪಿನ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಏನೇನೂ ಸಾಲದು. ತೀರ ಪರಿಮಿತವಾದ ಅದರಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಜೀವನ ಪರಿವರ್ತನೆ ಸಾಧ್ಯವಿರುವಲ್ಲಿಗೆ ನಾವು ಹೋಗಬಯಸುತ್ತೇವೆ" ಎಂದು ನೇರವಾಗಿಯೇ ತಮ್ಮ ಅನಿಸಿಕೆಗೆ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.

ಡಬ್ಲ್ಯೂ. ಬಿ. ಯೇಟ್ಸ್ ಮತ್ತು ಜಾರ್ಜ್ ಡಬ್ಲ್ಯೂ. ರಸೆಲ್ ಕೇಂದ್ರವ್ಯಕ್ತಿಗಳಾಗಿದ್ದ 'ಐರಿಷ್ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪುನರುತ್ಥಾನ'ವು ಪ್ರಾಚ್ಯ ಕಲ್ಪನೆಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೇ ರೂಪಿತವಾದದ್ದು. ಜಾರ್ಜ್ ಮೂರ್ ತನ್ನ 'ಬ್ರೂಕ್ ಕೆರಿತ್' ಎಂಬ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಸಂತ ಪಾಲನಿಗೆ ಕ್ರಿಸ್ತನು ಶಿಲುಬೆಯಿಂದಿಳಿದು ಬಂದು "ದೇವರು ವಿಶ್ವದ ಹೊರಗೆ ಇಲ್ಲ; ಭೂಮ್ಯಂತರಕ್ಷಗಳಲ್ಲಿ, ತಾರೆ ನೀಹಾರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ನನ್ನೊಳಗೆ ಹಾಗೂ ಗುಡ್ಡಗಳಲ್ಲಿ ಮೇಯುತ್ತಿರುವ ನನ್ನ ಕುರಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸಹ ಇದ್ದಾನೆ" ಎಂದು ಬೋಧಿಸುತ್ತಿರುವಂತೆ ಕ್ರಿಸ್ತನನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಪಾಲ್ ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ, "ಇದನ್ನೇ ಅಲ್ಲವೆ ಕೆಲವು ಭಾರತೀಯ ಸಂನ್ಯಾಸಿಗಳು ನಮ್ಮ ಕೆಲವು ಕುರುಬರ ಹುಡುಗರಿಗೆ ಬೋಧಿಸಿದ್ದು! ಈ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಜೀಸಸ್ ಇನ್ನೂ ಬದುಕಿರುವನು!" ಎಂದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ.

ಆದರೂ ಸಹ, ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯರಲ್ಲಿ ಪರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಲಭ್ಯವಾಗಬಹುದಾದ ಬದುಕಿನ ಥಳಕು-ಬೆಳಕುಗಳಿಗೆ ಮಾರುಹೋಗುವವರೂ ಇದ್ದಾರೆ. ರುಡ್ಯಾರ್ಡ್ ಕಿಪ್ಲಿಂಗ್‌ನಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಪ್ರವಣತೆಯನ್ನು ನೋಡಬಹುದು. ರಸಿಕಾಗ್ರಣಿಗಳಿಗೆ 'ಅರೇಬಿಯನ್ ನೈಟ್ಸ್'ನಂತಹ ಮಾಂತ್ರಿಕತೆಯಿಂದ ತುಂಬಿದ, ಹೃದಯದಾಳದ ಆನೆಗಳ ಕಾಲ್ಪನಿಕ ತೃಪ್ತಿಯ ಆಗರವಾದ ಪ್ರಾಚ್ಯಗ್ರಂಥಗಳೆಂದರೆ ಅಚ್ಚಿಮೆಚ್ಚಿ. ಈ ಸ್ವರದಲ್ಲಿಯೂ ಸಹ ಪ್ರಾಚ್ಯವು ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯರನ್ನು ಪ್ರಭಾವಗೊಳಿಸಿದೆ ಎಂದು ಧಾರಾಳವಾಗಿ ಹೇಳಬಹುದು. ನಂಬಿಕೆ ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವವರಿಗಾಗಿಯೇ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡಿರುವ ಥಿಯಾ ಸಫಿಕಲ್ ಮತ್ತಿತರ ಪಂಥಗಳು ಹಿಂದೂ ಹಾಗೂ ಬೌದ್ಧ ಕಲ್ಪನೆಗಳನ್ನು, ಅನುಸರಣೆಗಳನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡಿವೆ. ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯರಲ್ಲಿ ಧಾರ್ಮಿಕ ಮನೋಭಾವವಿರುವ ಅನೇಕಾನೇಕ ಜನರನ್ನು ಇಂದು ನವಬೌದ್ಧ, ಯೋಗ ಹಾಗೂ ರಾಮಕೃಷ್ಣ, ವಿವೇಕಾನಂದ ವೇದಾಂತ ಆಕರ್ಷಿಸುತ್ತಿವೆ.

ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯರ ಈ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಪ್ರವಣತೆಗೆ ಬಹುಶಃ ತಮ್ಮನ್ನು ತಾವು ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಯಸುವ ಜನ್ಮಸಿದ್ಧ ಸಹಜಪ್ರವೃತ್ತಿ ಕಾರಣವಿರಬಹುದು, ಇಡೀ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನೇ ಏಕವಾಗಿಸುವ ಇರಾದೆಯೂ ಕಾರಣವಿರಬಹುದು. ಕ್ರಿಸ್ತಶಕೆಯ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಕ್ರೈಸ್ತರಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬಂದ ಉನ್ನತ, ಅನಂತರದ ಬಗೆಬಗೆಯ ಸಂಶಯ-ಸೋಲುಗಳು ಇವಾವು ಪ್ರಾಚ್ಯಧರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬಂದೇ ಇದ್ದದ್ದೂ ಸಹ ಅವುಗಳನ್ನು ಆಕರ್ಷಣೀಯವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿರಬಹುದು. ಮಾನವನು ಅದ್ಭುತಗಳನ್ನು ಎಷ್ಟೇ ಸಾಧಿಸಿದ್ದರೂ ಮೂಲಭೂತ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಅಂಶಗಳಲ್ಲಿ ಅವನ ಮಟ್ಟ ಇಂದಿಗೂ ಹೆಮ್ಮೆ ಪಡಬಹುದಾದಷ್ಟೇನಿಲ್ಲ. ಬದುಕಿನ ಜಂಜಡಗಳು, ಅಸ್ಥಿರತೆಗಳು, ನಾನಾರೂಪದಲ್ಲಿ ಆವಿರ್ಭವಿಸುತ್ತಿವೆ. ರಾಜ್ಯಾಂಗದ ಅಧಿಕಾರ, ಯಾರನ್ನೂ ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ ಜನರನ್ನು ಮನಬಂದಂತೆ ಶೋಷಣೆ ಮಾಡುವುದು, ತಾನೇ ದುರದೃಷ್ಟಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿಕೊಂಡಾಗ ಅಸಹಾಯಕತೆ ಗೊಳಗಾಗುವುದು, ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ, ಪಂಥೀಯ ಮತಾಂಧತೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳು ನಾಗರಿಕ ಬದುಕನ್ನು ಹಾಳುಗಡ್ಡೆಮಾಡಿರುವವು. ಶ್ರೀಮಂತಿಕೆಯ ದೌಷ್ಟ್ಯದ ಹೆಚ್ಚಳ, ಶ್ರೀಮಂತ-ಬಡವರ ನಡುವಿನ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿರುವ ಅಂತರ, ತನ್ಮೂಲಕ ಉಂಟಾಗುವ ತಿಕ್ಕಾಟ—ಇವೆಲ್ಲ ಸಮಾಜದ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನೇ ಅಲುಗಾಡಿಸುವಂಥ ಸಂಗತಿಗಳು. ಜನಗಳ ಅನಾಥಪ್ರಜ್ಞೆ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಅಭದ್ರತೆ, ಸರ್ಕಾರಗಳ ಅಸ್ಥಿರತೆ—ಇವು ಎಂದಿಗೂ ಇರುವಂಥವೇ. ಆದರೂ ಆಗಾಗ್ಗೆ ಆಶಾ ದಾಯಕವಾಗಿ ಧ್ರುವತಾರೆಗಳಂತೆ ನಮ್ಮ ನಡುವೆ ಉಗಮಿಸುವ ಮಹಾಚೇತನಗಳಿಂದಾಗಿ ಬದುಕು ಸಹನೀಯವಾಗಿಯೂ, ಬದುಕಲರ್ಹವಾಗಿಯೂ ತೋರುವುದು. ಗ್ರೀಕ್ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಹುಟ್ಟಿದ್ದೇ ಕಷ್ಟದಲ್ಲಿ, ಶತ್ರುಗಳ ನಡುವೆ, ನಗರರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ. ರೋಮನ್ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಅನಂತರ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ನಾಗರಿಕತೆಯ ಉಗಮಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಯಿತಾದರೂ ಅದು ಹುಟ್ಟಿ ಬೆಳೆದದ್ದೇ ವಿನಾಶಕರ ಯುದ್ಧಪರಂಪರೆಯ ನಡುವೆ. ಮಧ್ಯಯುಗದಲ್ಲಿ ಯೂರೋಪಿನಾದ್ಯಂತ ಒಂದೇ ಧರ್ಮವಿದ್ದರೂ ಎಡೆಬಿಡದ ಯುದ್ಧಗಳಿಗೇನೂ ಕಡಿಮೆಯಿರಲಿಲ್ಲ. ಇಂದಿಗೂ ಜನರ ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ನ್ಯಾಯಯುತವಾದ, ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚು ಸುಲಭವಾದ ಬದುಕಿಗಾಗಿ ಹೋರಾಟ, ಬಹಿರಂಗದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಹೋರಾಟ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವುದೇನೂ ಸುಳ್ಳಲ್ಲ. ಮನುಷ್ಯ ಹಿಂದಿದ್ದುದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಅಧಃಪತನಕ್ಕೆ ಹೋಗಿಲ್ಲವಾದರೂ, ಒಂದು ಸಮಾಜದ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಒಪ್ಪವಾಗಿದೆಯೇ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಬದುಕುತ್ತಿರುವ ಸ್ತ್ರೀಪುರುಷರ ಮನಸ್ಸೊಬ್ಬಿಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪರೀಕ್ಷೆಯೇನೂ ಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯರು ಆತ್ಮಪರೀಕ್ಷಣ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಬಂದಿರುವುದೇ ಅವರು ಇಚ್ಛಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಭಾರತೀಯ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತಿರುವುದಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿ ಎನ್ನಬಹುದು.